

Onko olemassa näyttöön perustuvia vaihtoehtohoitoja?

Ovatko
Näyttöön Perustuva Lääketiede (EBM)
ja
Vaihtoehtohoidot
ristiriidassa?

Harri Hemilä, LT, dos.

Kansanterveystieteen osasto

Hjelt instituutti

Lääketieteessä on monenlaisia näyttöjä

- **Virologi:** flunssat johtuvat viruksista
- **Farmakologi:** antibiootit eivät tehoa viruksiin vaan bakteereihin
- **Epidemiologi:** flunssavirukset leviävät pisaroina ja pintojen kautta

Eivät ole EBM-näyttöä

EBM-Näyttö

EBM-working group (1992) JAMA

Hoitojen pitäisi perustua satunnaistettuihin tutkimuksiin

"Methodological criteria" (luotettaville tutkimuksille):

"Was the assignment of patients to treatments randomized?"

David Sackett (1997) **Evidence-based medicine**

**"If you find that the study was not randomized,
we'd suggest that you stop reading it
and go to the next article."**

Cochrane collaboration

<http://www.cochrane.org/>

Cochrane katsaukset

Rajoittuvat **satunnaistettuihin** tutkimuksiin

Suomessa

Marjukka Mäkelä ym. (1996) Duodecim

”näyttöön perustuva hoito ...

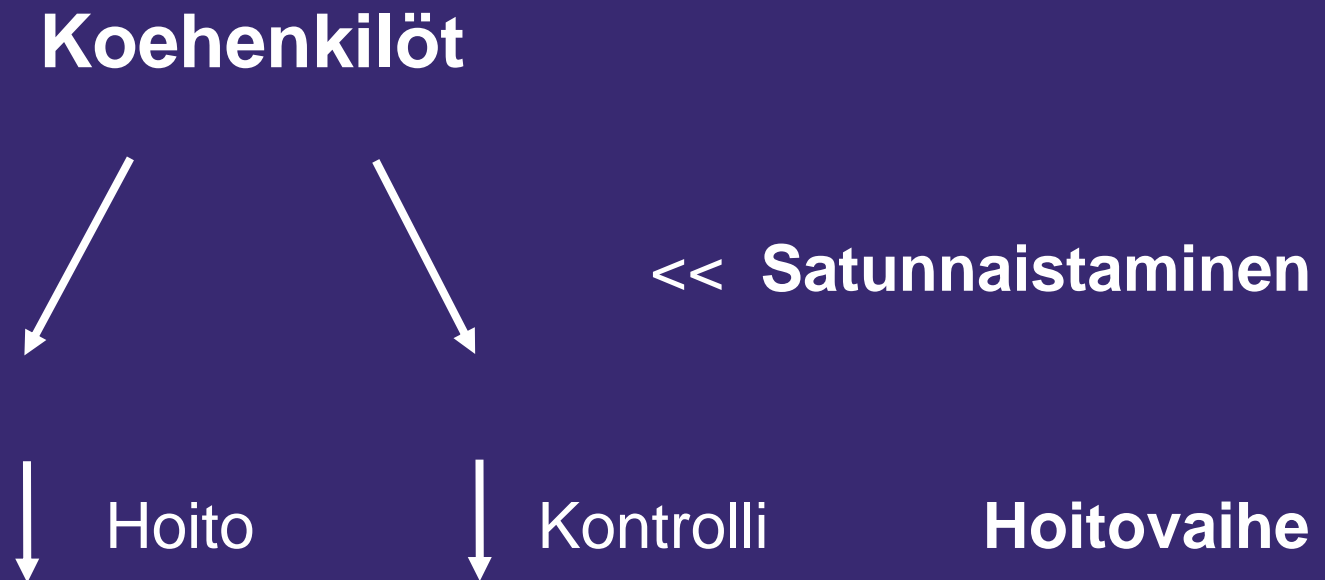
satunnaistetuilla kliinisillä kokeilla on suurin painoarvo”

Minna Kaila & Matti Korppi (2002) SLL

EBM: ”hoitotutkimuksen pitäisi olla ... **satunnaistettu.**”

EBM (1992) JAMA – keskeinen periaate

Satunnaistettu tutkimus

Havainnot   << **EBM-näyttö**

EBM (1992) JAMA

ÄLÄ USKO farmakologien ja patologiien **selitelmiä**

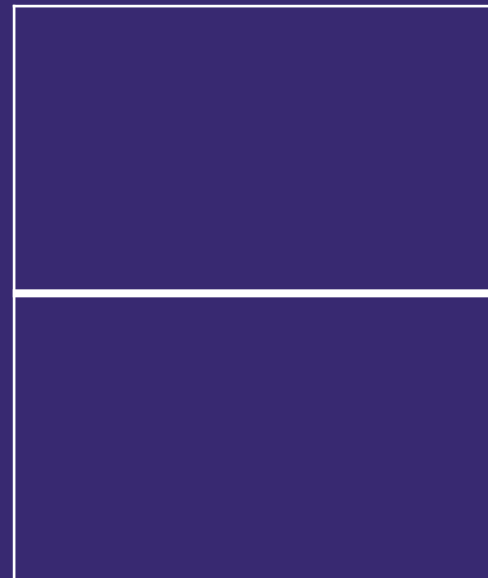
”The rationales for treatment,
which follow from pathophysiological principles,
may in fact be incorrect”

Näyttöön perustuva lääketiede (EBM)

Hoito

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

Muut hoidot
eivät perustu
satunnaistettuihin tutkimuksiin

Alternative Medicine

Complementary and Alternative Medicine - **CAM**

Vaihtoehtolääketiede

Vaihtoehtohoidot

Uskomushoidot

Uskomushoito?

EBM syntyi kritiikkinä

koululääketieteen **sisäisiä uskomushoitoja** kohtaan

BMJ pääkirjoitus 2004:

Editorials

Why do doctors use treatments that do not work?

For many reasons—including their inability to stand idle and do nothing

<http://www.bmj.com/content/328/7438/474>

Alternative Medicine

Complementary and Alternative Medicine (**CAM**)

Vaihtoehtohoidot

~~Uskomushoidot~~

NEJM / JAMA määritelmä (Eisenberg):

”ALTERNATIVE medical therapies, functionally defined as interventions neither taught widely in medical schools nor generally available in US hospitals” (JAMA 1998)

[Pubmed/9820257](#)

NIH - NCCAM määritelmä :

CAM: ”medical and health care systems, practices, and products that are **not generally considered part of conventional medicine**”

<http://nccam.nih.gov/>

WHO - määritelmä:

CAM: "a broad set of health care practices that are not part of that country's own tradition and are not integrated into the dominant health care system“

Sosiologisia määritelmiä

Hoitoja koululääketieteen ulkopuolella

Eivät ota kantaa siihen, **onko hoidolla tehoa**

Luokittelu vaihtoehtohoidoksi riippuu

maantieteestä ja ajasta

Vaihtoehtohoidoilla

ei ole mitään yhtenäistä teoriaa tai filosofiaa

Yrttien käyttö >10 000 v. päähän

Homeopatia: laimennetaan lääkettä tmv jopa 10^{-23}

Osa on lähtöisin vanhasta Intiasta, Kiinasta, jne.

Osa on kansanperinnettä: sauna, terva, koivuntuhka

Osa on uusia ideoita: korvavalo

Vitamiinit muihin kuin puutostauteihin

Jokainen vaihtoehtohoito on itsenäinen kysymys

Vaihtoehtohoidot

Hoito

Koululääketiede

Vaihtoehtohoidot

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

Koulu-
lääketiede

Vaihtoehto-
hoidot

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

Muut hoidot

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

	Koulu- lääketiede	Vaihtoehto- hoidot
Näyttöön perustuvat hoidot satunnaistettu tutkimus	1	
Muut hoidot		

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

	Koulu- lääketiede	Vaihtoehto- hoidot
Näyttöön perustuvat hoidot satunnaistettu tutkimus		
Muut hoidot	2	3

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

Koulu-
lääketiede

Vaihtoehto-
hoidot

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

4

Muut hoidot

	4

Onko olemassa näyttöön perustuvia vaihtoehtohoitoja?

C-vitamiini ja flunssa

Sinkki-imeskelytabletit ja flunssa

1. Onko kyseessä vaihtoehtohoito?

2. Onko kyseessä näyttöön perustuva hoito?

...

satunnaistettuja tutkimuksia,
joiden tulokset ovat **positiivisia**

NIH – NCCAM (2014)

What's In a Name? Natural Products

... **vitamins and minerals**, and probiotics.
They are widely marketed, readily available to consumers, and often sold as **dietary supplements**.

<http://nccam.nih.gov/health/whatisacam>

Complementary health approaches for colds.

Zinc taken orally

vitamin C

<http://nccam.nih.gov/health/flu/ataglance.htm>

C-vitamiini ja flunssa

C-vitamiini keksittiin **1920**-luvulla

Vastaus kysymykseen ”**mikä aiheuttaa keripukin?**”

1930-luvulta lähtien on väitteitä,
että C-vitamiinilla on vaikutusta myös infektioihin

1970-luvun alku, **Linus Pauling**, kemian ja rauhan Nobel
kirja ”**vitamin C and the common cold**”

Seurauksena >30 satunnaistettua tutkimusta

Hemilä ym (2013) Cochrane review

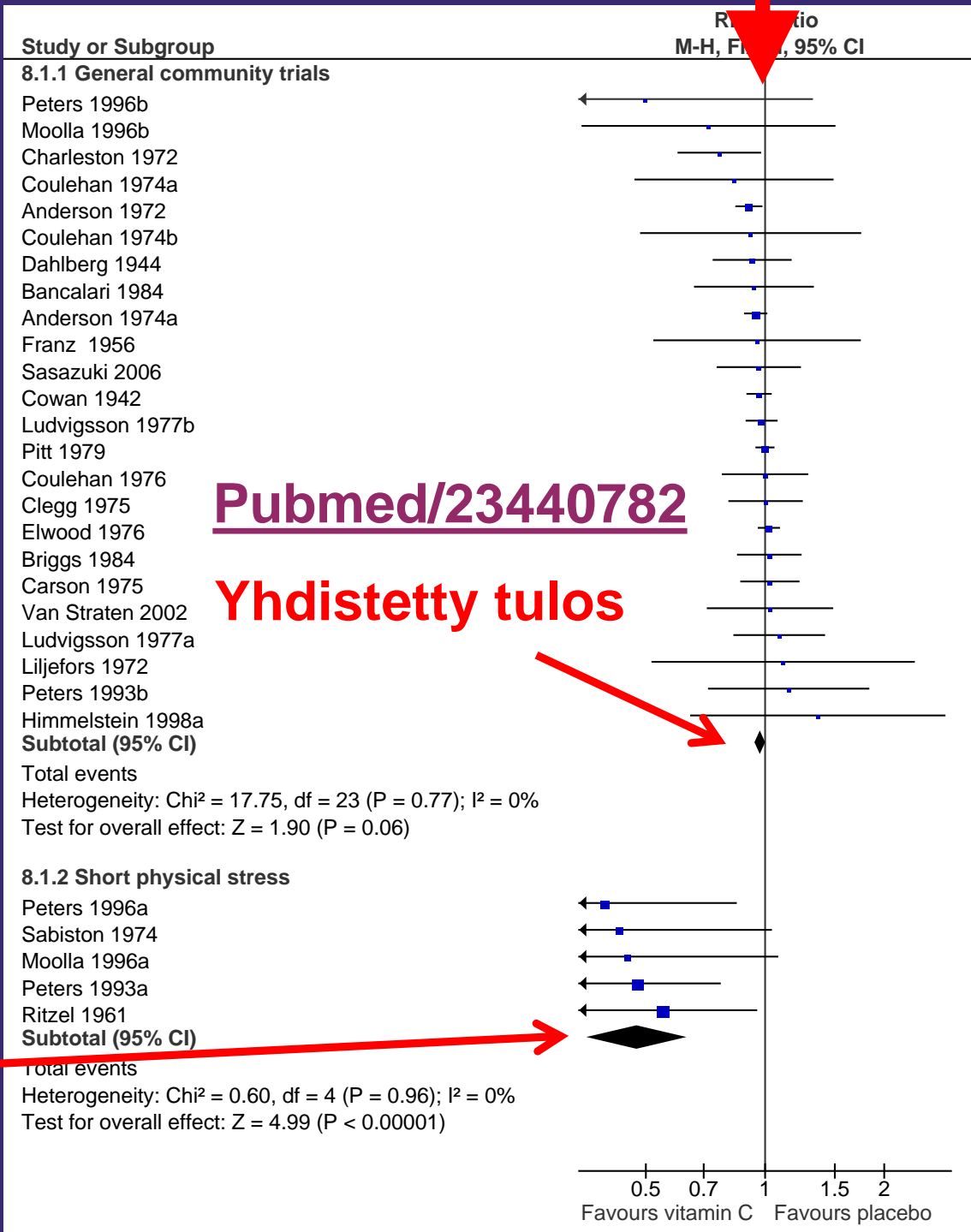
Plasebo

Flunssan lukumäärä

Tavallinen väestö:
24 tutkimusta
10000 koehenkilöä

Lyhyt raskas fyysinen stressi:
5 tutkimusta
600 koehenkilöä

-52%
P = 0,000002

Pubmed/23440782

Yhdistetty tulos

Säännöllinen C-vitamiini

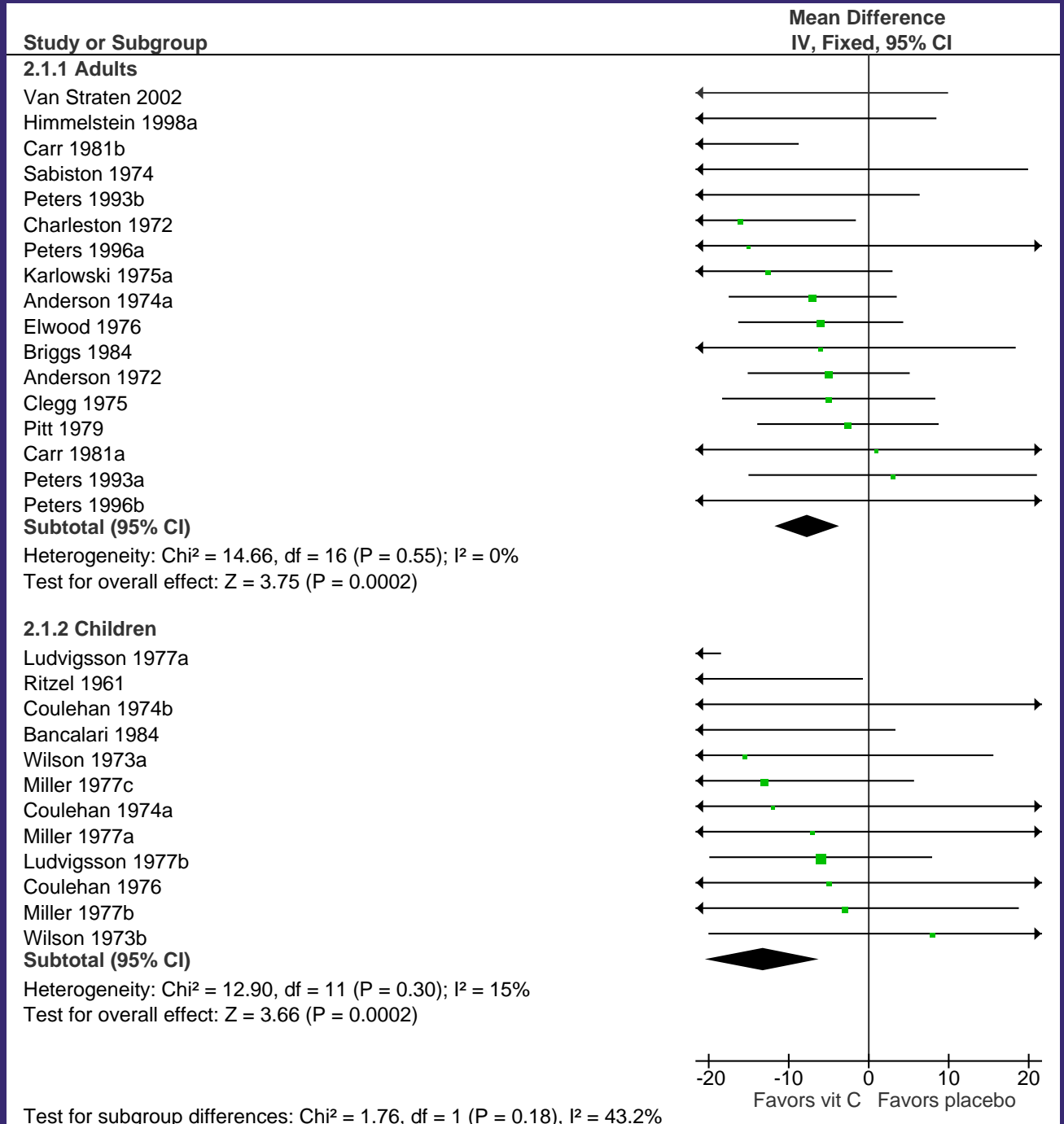
Flunssan kesto

Aikuiset:
17 tutkimusta

8% lyhyempi kesto
 $P = 0,0002$

Lapset:
12 tutkimusta

13% lyhyempi kesto
 $P = 0,0002$

Sinkki imeskelytabletti ja flunssa

1980-luvun alku, **George Eby**, amerikkalainen kemisti:

3 v. tyttärellä oli leukemia ja sai sinkki-tabletteja tukihoidona

Imeskeli yhtä tablettia ja flunssa meni ohi

1984 Eby julkaisi satunnaistetun tutkimuksen:
sinkki imeskelytabletti vs. plasebo

Seurauksena >10 satunnaistettua tutkimusta

Sinkki-imeskelytabletit ja flunssan kesto

Hemilä (2011) Open Respir Med J

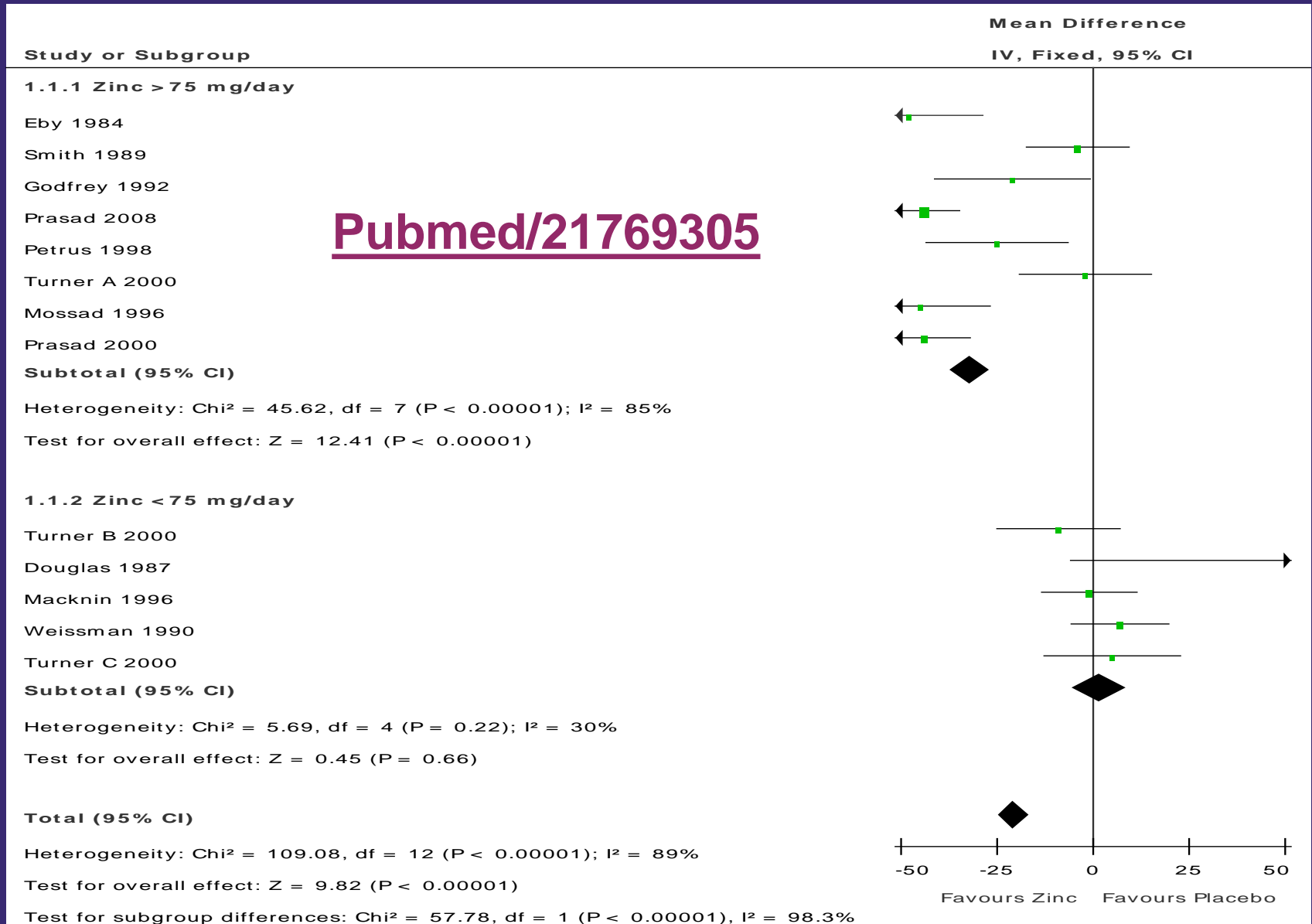
Plasebo

Iso
annos

Pieni
annos

[Pubmed/21769305](#)

Sinkin annos > 75 mg/pv imeskelytabletteina

Sinkkiasetaatti, 3 tutkimusta:

Flunssat 42% lyhyempiä

$$P = 10^{-20}$$

Sinkki muina suoloina, 5 tutkimusta:

Flunssat 20% lyhyempiä

$$P = 0,00001$$

Onko olemassa näyttöön perustuvia vaihtoehtohoitoja?

C-vitamiini ja sinkki auttavat flunssaa vastaan

**Näyttöön perustuvan lääketieteen hoitoja
useita satunnaistettuja tutkimuksia**

Mutta

Vaihtoehtohoitoja --- Ei Koululääketiedettä

Näyttöön perustuvat hoidot

ja

Vaihtoehtohoidot

Erilainen määritelmä

Ne voivat toteutua samaan aikaan

David Sackett (1997) Evidence-based medicine

"If you find that the study **was not randomized**, we'd suggest that you stop reading it and **go to the next article.**"

Biologia ja epidemiologia antavat tärkeätä tietoa hoitojen pohjaksi

EBM-ajattelutapa:

Alkoholien ja Tupakan haitat	...	Ei	EBM-näyttöä
Paiseiden puhkaisu ja haavojen ompelu	...	Ei	EBM-näyttöä

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

Muut hoidot
- tehoton
- tehokas
- ei tiedetä

Koulu-
lääketiede

Vaihtoehto-
hoidot

2	

Näyttöön perustuvat hoidot ja vaihtoehtohoidot

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

Muut hoidot
- tehoton
- tehokas
- ei tiedetä

Koulu-
lääketiede

Vaihtoehto-
hoidot

2	3

Suurin osa vaihtoehtohoidoista on epäuskottavia,

mutta

hoidon kuuluminen ryhmään ”vaihtoehtohoidot”

ei itsessään kerro **onko hoito tehotonta**

Mutta:

Mitä tarkoittaa hoidon tehokkuus?

Kuinka pitäisi tutkia **homeopatiaa**:

Onko sillä tehoa? Voiko se lisätä potilaan **terveyttä**?

1) Satunnaistetaan koehenkilöt kahteen ryhmään:

- a) Homeopaattinen **valmiste**
- b) Plasebo

2) Satunnaistetaan koehenkilöt kolmeen ryhmään:

- a) Homeopaatin **vastaanotto**
- b) Terveyskeskuslääkärin vastaanotto (lyhyt aika parin kk päästä)
- c) Ei kenenkään vastaanotolle

Potilaan ongelma ?

- Keuhkokuume, Syöpä
- Ahdistus, Masennus

Onko plasebo lumetta?

Puustinen ja Louhiala, Duodecim 2002

<http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo92890.pdf>

- 1) Potilas käy lääkärin vastaanotolla ja saa **lääkettä X**
- 2) Potilas käy lääkärin vastaanotolla ja saa **plaseboa**

Erotus: lääkkeen X todellinen teho

Onko plasebo lumetta?

Puustinen ja Louhiala, Duodecim 2002

- 2) Potilas **käy** lääkärin vastaanotolla (ei lääkettä tmv)
- 3) Potilas **ei käy** lääkärin vastaanotolla

Erotus: hoivavaikutus

Hoivavaikutus

Puustinen ja Louhiala

”Lääkärin työn keskeisenä osana on keskusteleminen potilaan kanssa.”

”Potilas kertoo vaivastaan ja lääkäri kuuntelee, kysyy, kommentoi ja pohtii.”

”Potilaan ja lääkärin välisen keskustelun kautta potilaan usein epämääräinen, ahdistava ja pelottavakin vaiva jäsentyy, saa syyn, nimen ja merkityksen.”

”Potilaalle kuulluksi, ymmärretyksi ja vastatuksi tuleminen on itsessään tavattoman hoitavaa”

”Hoivavaikutus on yksittäisessä potilas-lääkärisuhteessa toteutuva ilmiö”

Hoivavaikutus ei ole rajoittunut lääkäreihin

Katolilaisuus: ripillä käynti – ahdistus vähentyy...

Toimiva parisuhde

Toimiva vanhempi – lapsi -suhde

Homeopaatti kuuntelee ja keskustelelee...

Hoivavaikutus

Puustinen ja Louhiala

”Satunnaistettu tutkimus soveltuu vain rajoitetusti hoivavaikutuksen tutkimiseen, koska se on yksittäisessä potilas-lääkärisuhteessa toteutuva ilmiö.”

Hoivavaikutus

Näyttöön perustuvat hoidot
satunnaistettu tutkimus

Muut hoidot

Koulu-
lääketiede

Vaihtoehto-
hoidot

2	3

Vaihtoehtohoidot ovat osa moniarvoista kulttuuria

Potilailla on oikeus omiin sairaus- ja hoitokäsityksiin

”Uskomushoito” on potilaita halventava sana

Potilaslaki:

3 § Oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun

... että hänen **vakaumustaan ... kunnioitetaan.**

Potilaan ... **kulttuuri** on mahdollisuuksien mukaan otettava hänen hoidossaan ja kohtelussaan **huomioon.**

”Uskomushoito” on asiasisällöltä väärä

Osa vaihtoehtohoidoista on **tehokkaita**

Osa koululääketieteen hoidoista on **tehottomia**

koululääketieteen uskomushoitoja >> EBM

Editorials

Why do doctors use treatments that do not work?

For many reasons—including their inability to stand idle and do nothing

Jotkin vaihtoehtohoidot voivat siirtyä koululääketieteeseen

**Voivat siirtyä
Koululääketieteeseen**

C-vitamiini - flunssa
Sinkki - flunssa

...

...

...

...

...

...

...

...

**Eivät varmasti siirry
Koululääketieteeseen**

Homeopatia
Astrologia

**Lääketiede menee eteenpäin,
kun lääkärit ovat uteliaita ja kriittisiä**

Kiitos!